

Súťaž o prestížnu cenu a reprezentanta Slovenska v súťaži Európska cena obnovy dediny

Vlachovo - Dedina roka 2005

Málokedy sa stane, že ocenenia v súťažiach podobného typu ako je práve súťaž Dedina roka, vzbudia takú kladnú odozvu, ako sa to stalo práve v prípade tohtoročnej víťaznej obce Vlachovo. O jej víťazstve rozhodla porota tretieho ročníka súťaže Dedina roka, ktorú organizuje Slovenská agentúra životného prostredia pod záštitou Ministerstva životného prostredia SR spolu so Spolkom pre obnovu dediny. Slávnostné vyhlásenie výsledkov sa uskutočnilo 29. novembra už tradične na pôde víťaza – teda vo Vlachove (okres Rožňava), v čerstvo zrekonštruovanom Vlachovskom kaštieli za prítomnosti asi dvoch stoviek hostí. Tým najvzácnejším bol minister životného prostredia SR László Miklós. Vzácné auditórium prišli pozdraviť aj hostia z Českej a Maďarskej republiky.

Do súťaže sa prihlásilo 13 obcí z celého Slovenska, ktoré využili šancu zmerať si sily a zviditeľniť svoju jedinečnosť a dosiahnuté výsledky pri obnove dediny. Niekomu sa môže zdať, že je to málo, avšak na obranu obcí je nutné poznamenať, že to nemali jednoduché, pretože propozície súťaže boli náročné. Tie totiž nadväzujú na súťažné kritériá Európskej ceny obnovy dediny, ktorú od roku 1990 s dvojročnou pravidelnosťou vyhlasuje Európske pracovné spoločenstvo pre rozvoj vidieka a obnovu dediny so sídlom vo Viedni (ARGE) a v roku 2006 pôjde už o 9. ročník tohto podujatia.

Prihlásené obce hodnotila komisia zložená zo starostov víťazných obcí z minulých ročníkov súťaže a zo zástupcov partnerských organizácií: okrem spomínaných organizátorov - Agentúry pre rozvoj vidieka, Združenia miest a obcí Slovenska, Slovenskej agentúry pre cestovný ruch, Vidieckeho parlamentu, DEXIA banky Slovensko, ako aj samosprávnych krajov v šiestich tematických oblastiach.

A čo porota hodnotila?

Boli to hlavne tieto oblasti: posilnenie a integráciu poľného a lesného hospodárstva v regionálnom kontexte, zachovanie a rozvoj tradičných miestnych remeselných zručností, ekologicky únosné zachádzanie s vodami a energiami (zdroje, využívanie, nakladanie s odpadmi), ako aj využívanie druhotných surovín, symbióza hodnotného starého a nového moderného stavebného fondu, ako aj miestne typický a zdrojovo transparentný rozvoj sídla, rozvoj a udržiavanie kultúrnej krajiny v ekologických súvislostiach, posilnenie identi-

ty a sebauvedomenia obyvateľov dediny, najmä prostredníctvom kultúrnych iniciatív a ďalšieho vzdelávania priamo v dedine, znovuoživenie tradičných a udržanie súčasných kultúrnych a sociálnych hodnôt a ustanovizní až po zapojenie všetkých generácií, pohlaví, národností, rovnako ako zdravotne postihnutých do hospodárskeho, spoločenského a kultúrneho života obce. Pričom porota zohľadňovala aj kritériá vychádzajúce z motta európskej súťaže pre rok 2006 *Zmena ako príležitosť*.

Inými slovami: súťažiaci obce prezentovali komplexne vykonávaný rozsah obnovy dediny, pričom sa špeciálne hodnotila ojedinelosť a originalita prístupov a myslenia obyvateľov a užívateľov v slovenskej dedine pri uskutočňovaní obnovy so zreteľom na zachovanie typických čŕt a osobitostí. Obce tak museli na „tvár miesta“, teda priamo vo svojom vidieckom prostredí, prezentovať to, čo deklarovali na papieri, teda dokumentovať reálne pokroky, ktoré dosiahli svojím vlastným úsilím, väčšinou s minimálnou (či žiadnou štátnou pomocou). O to sú cennejšie! Mohli sa o tom presvedčiť účastníci slávnostného vyhlásenia výsledkov súťaže *Dedina roka 2005* vo Vlachove (okres Rožňava) 29. novembra t. r. Vo Vlachove preto, že podľa reglementu súťaže víťazná obec sa stáva dejiskom slávnostného vyvrcholenia súťaže. Vlachovčania pod vedením svojho starostu Mgr. Juraja Kováča sa svojej organizačnej aj hostiteľskej úlohy zhostili jedinečne. V spoločenskej sále Vlachovského kaštiela vytvorili úžasnú atmosféru pospolitosti, srdečnosti a pohostinnosti, ktorú ocenili domáci aj zahraniční hostia z Českej a Maďarskej republiky. Pozvanie prijalo okolo tristo hostí na čele s tým najvzácnejším – ministrom životného prostredia SR Lászlóom

Starosta Vlachova Juraj Kováč vedie hostí na čele s ministrom životného prostredia László Miklósom do Vlachovského kaštiela

Čím presvedčila porotu víťazná obec?

Porota ocenila Vlachovo pre jeho prístup k pamiatkam, tradíciám i ochrane prírody. V najstaršej časti Vlachova, pôvodne baníckej obce, sú stále pôvodné domy z lomového kameňa. Sú tu aj pamiatky - gotický kostol, klasicistický pôvodne andrássyovský kaštieľ a Karlova huta z 18. storočia, ktorá je navrhnutá na technickú pamiatku. Spolu so siedmimi poslancami v obecnom zastupiteľstve starosta obce Juraj Kováč pracuje na rozvoji obce po každej stránke. Rôzne spolky a skupiny, ktoré v obci pracujú, potvrdzujú nesmiernu životaschopnosť Vlachovčanov. Napriek tomu, že obec leží ďaleko od ekonomických centier a miestna ťažba nerastných surovín upadá, je medzi 930 obyvateľmi Vlachova len málo nezamestnaných. Nezamestnanosť v obci je podstatne nižšia ako v celom okrese Rožňava. Miestni pracujú najmä v poľnohospodárstve, cestovnom ruchu a obecných službách.

Ďalšie ocenenia

Na druhom mieste skončil Čierny Balog, okres Brezno. Rozvíjajúca sa obec v Slovenskom rudohorí. Nádherné položená, s výhľadom na jedinečnú scenériu Nízkych Tatier, s množstvom horských lúk a bystrín. Je to ekologicky čisté územie s vysokou lesnatosťou, bohatým výskytom lovných zvier a vodných tokov, významné pre turizmus podhorského funkčného typu celožitného významu.

Obec je sídelným konglomerátom pozostávajúcím z 9 častí, má bohaté tradície v drevárskom priemysle, ťažbe a spracovaní železnej rudy. Už veľa rokov udržiava ľudovú kultúru, remeslá a architektúru, rozvíja hodnoty ducha človeka na slovenskom vidieku. Do ústredného zoznamu pamiatkového fondu je zapísaných 18 objektov a patrí sem aj Čiernohorská železnica, zachránená a obnovená vďaka nadšeniu a odvahe dobrovoľníkov. Ďalšou atrakciou je jedinečný Lesnícky skanzen, ktorého súčasťou sú náučné chodníky, expozície stavieb a strojov, a symbolický lesnícky cintorín. Jednotlivé subjekty pôsobiace na území obce spolupracujú na vysokej profesionálnej úrovni v rôznych oblastiach života. Výsledkom je množstvo rozvojových dokumentov a úspešných projektov.

Vystúpenie dievčat folklórneho súboru Stromiáš

Tretie miesto patrí obci Semerovo, okres Nové Zámky. Obec Semerovo leží na juhu Slovenska v Podunajskej nížine. Jej historické korene siahajú do obdobia pobytu rímskych vojsk na tomto území. Dôkazom je nález kamennej tabule z roku 229 po Kristovi. Vzťah k histórii potvrdzuje i dôsledné vedenie kroniky, bohatá fotodokumentácia udalostí obce, obnovenie náhrobných kameňov národných buditeľov, židovského cintorína, pôvodného priečelia kostola a zvoničky na námestí. Disponuje veľkou plochou verejných priestranstiev a príkladne sa stará o zeleň. Výchova a vzdelávanie patria k prioritám spolupráce obce s materskou a základnou školou s rozšíreným vyučovacím predmetom regionálna výchova. Do súťaže Dedina roka sa obec zapojila tretíkrát. V roku 2001 bola ocenená za rozvoj ľudského potenciálu.

V kategórii *Dedina ako hospodár* získalo ocenenie za vynikajúce výsledky v plánovaní rozvoja obce a jeho realizácii v hospodárskej oblasti Pruské v okrese Ilava

Pruské sa rozprestiera na úpätí Bielych Karpát pod Vršateckými bradlami. Je to obec s bohatou históriou a inšpirujúcou súčasnosťou. Má spracovanú koncepciu ďalšieho rozvoja. Obnovuje tradíciu činnosti hospícu. Prosperujúci poľnohospodársky podnik uplatňuje najnovšie ekologické technológie na výrobu mlieka. Obec je prirodzeným lídrom občianskeho združenia Mikroregión Zdroje Bielych Karpát.

V kategórii *Dedina ako maľovaná* ocenila porota Čečejevce v okrese Košice - okolie za konkrétne mimoriadne výsledky intenzívnej dlhobodnej spolupráce samosprávy a expertov pri komplexnej obnove verejných priestorov obce

Dedina leží v západnej časti Košickej kotliny na náplavovom kuzeľi potoka Čečanky. Je to typická poľnohospodárska dedina na rovine. Napriek blízkosti Košíc si svojou stavebnou štruktúrou zachovala vidiecky ráz pôvodnej potočnej radovej dediny so zachovalými objektmi ľudovej architektúry. Je tu, okrem iných, aj vzácna kultúrna pamiatka - rekonštruovaný ranogotický kostol s nástennými maľbami. Mimoriadne sa tu darí obnove verejných priestorov. Ich originálna úprava spolu s architektúrou a verejnou zeleňou je inšpiračná a nasledovateľná na vidieckom prostredí. Zvlášť za povšimnutie stojí priestor vstupného areálu na cintorín.

Za výnimočnú činnosť spolkov a združení a spoluprácu pri aktivitách obce získala ocenenie obec Príbelce v okrese Veľký Krtíš v kategórii *Dedina ako pospolitosť*

Nachádza sa v doposiaľ turisticky málo známom čarokrásnom prostredí Hontu, na rozhraní lpeľskej kotliny a Krupínskej planiny. Obec sa dostala do povedo-

mia nálezmi fosílnych skamenelín a žraločích zubov v miestnej pieskovej bani. Vďaka priaznivým geologickým a klimatickým podmienkam sa obyvatelia oddávajú živili predovšetkým poľnohospodárstvom a pestovaním viniča. Obdivuhodná je súdržnosť a spolupatričnosť občanov.

Ďalšia obec v okrese Košice - okolie, Poproč, bola ocenená v kategórii *Dedina ako partner* za permanentnú intenzívnu aktivitu pri formovaní a udržiavaní partnerstiev

Podhorská banícka dedina v juhovýchodnej časti Slovenského rudohoria, pod majestátnou Kouřovou hoľou. Zásluhou originálnych aktivít - napríklad freskou materskej školy z projektu Mural global, hranými dejinami Poproča či medzinárodným partnerstvom obcí s historickým názvom Mindzenth je známa nielen svojim blízkym susedom a Košičanom, ale aj v širšom nadregionálnom a medzinárodnom meradle.

V kategórii *Dedina ako hosťiteľ* získal ocenenie Slovenský Grob v okrese Pezinok za udržiavanie tradičnej kultúry a kuchyne a za podporu podnikateľského prostredia

Je len málo miest, ktoré poznajú labučníci z celého Slovenska, aj zo zahraničia. Neodmysliteľne k nim patrí Slovenský Grob. Podávanie pečenej husaciny s lokšami sa stalo atrakciou v mnohých stravovacích zariadeniach. Obec sa do súťaže Dedina roka zapojila tretíkrát. V roku 2001 bola ocenená za rozvoj kultúrnych tradícií.

V kategórii *Dedina ako klenotnica* ocenenie udelené nebolo.

Suchá nad Parnou v okrese Trnava získala *Cenu za starostlivosť o zeleň a životné prostredie* pre netradičné formy ochrany a tvorby životného prostredia a environmentálnu výchovu mládeže a *mimoriadnu cenu* získala obec Žalobín v okrese Vranov nad Topľou za jedinečný, príkladný prístup a výsledky riešenia problematiky spolunažívania s rómskou komunitou.

Ceny súťaže Dedina roka sú čestné, udeľuje ich minister životného prostredia. Ocenené obce zároveň získali nárok na dotáciu v nasledujúcom roku pri podaní úspešného projektu do Programu obnovy dediny. Víťazná obec okrem získania prestížneho titulu Dedina roka 2005 s ním získala aj právo reprezentovať Slovensko v spomínanej európskej súťaži.

Obnova dediny znamená oveľa viac ako len obnovu fasád, záhradok, ciest a pod. Organizátori sa snažia presvedčiť úrady i verejnosť, že Program obnovy dediny je dôležitým prostriedkom pre podchytenie fantázie a tvorivej iniciatívy jej oby-

Šťastný víťaz - starosta Vlachova (tretí zľava) tesne po odovzdaní ceny Dedina roka 2005, ktorú prebral z rúk ministra životného prostredia László Miklósa, ku gratulácii sa pridali: generálny riaditeľ SAŽP Miroslav Tončík, predseda SPOD Miroslav Ďuráči, výkonný podpredseda ZMOS Jozef Mrva a viceprezident banky DEXIA Slovensko Ján Sládeček

vateľov, je to pomoc cez svojpomoc v živote obce. Výsledkom je vlastné zušľachtenie dediny v materiálnych, duchovných, ľudských, pracovných, susedských i estetických hodnotách, čo v konečnom dôsledku znamená miestny a regionálny rozvoj.

Organizátori súťaže si želajú, aby úspechy, ktoré dosiahli obce ocenené v súťaži *Dedina roka 2005*, sa stali vzorom pre ostatných, a tak vzbudili ešte širšiu aktivitu ďalších obecných samospráv. Je určite dobré, že okrem zahraničných vzorov z Českej republiky, Rakúska, Spolkovej republiky Nemecko a ďalších budeme mať aj vlastné domáce vzory Programu obnovy dediny. Obce prostredníctvom tohto programu majú šancu zveľaďovať nielen svoj vzhľad, ale aj ducha, ducha občianskej hrdosti a solidarity, čoho sme boli svedkom po Soblahove (2001), Hrušove (2003) a tento rok aj vo Vlachove. A práve tieto hodnoty si zaslužia všeobecnú spoločenskú podporu aj na Slovensku. Preto je namieste výzva viacerých predstaviteľov občianskych iniciatív, aktívne podporujúcich obnovu dediny u nás, k väčšej podpore riešenia problémov sužujúcich vidiek, ktorou sa obracajú na poslancov parlamentu, vládu a štátne úrady. Stále sú aktuálne slová prvého predsedu Spolku pre obnovu dediny Františka Ďurčenku: „Bolo by veľmi príjemné, keby iniciatíva našich dedín a vidieckych mestečiek v Programe obnovy dediny mohla súťažiť s podporou vlády, kto dá viac. Aby tak, ako u našich susedov, aj aktivity našich dedín v Programe obnovy dediny bola dotovaná primeranou finančnou podporou. Verte, že táto investícia do vidieka bude tou najúčinnnejšou a najefektívnejšou. Obce a občianske iniciatívy ešte viac zdynamizujú svoje programy, aby sme boli rovnocennými partnermi v integrujúcej sa Európe. V tejto súvislosti hlavná manažérka súťaže *Dediny roka 2005* Ing. arch. Anna Kršáková zdôraznila, že ocenenia získané v tejto súťaži sú prestížnymi cenami, ktoré otvárajú dvere k ďalším podporným zdrojom nielen doma, ale aj v zahraničí, čo je nesmierne aktuálne práve dnes. Sú ocenením schopnosti obce vlastnými silami riešiť obecné problémy, čo je zárukou dôveryhodnosti a úspechu získania dotácií aj z európskych fondov.

Alena Kostúriková
Foto: Alexander Králik

Starostovia ďalších ocenených obcí, členovia obecných zástupiteľstiev a ďalší hostia